

libovolné, obsahu závěti zcela zřejmě odporující tvrzení nelze prostě vzít zřetel. Právě-li § 125 nesp. říz., že když si »příhlášky« odporují, má být jedna strana poukázána na pořad žaloby, znamená to, jak hned následující § 126 pádně dokazuje, dosazuje místo přihlášky dědický nárok a mluví o titulech dědických (o smlouvě, o závěti, o zákonu), správně, že si odporovati musí dědické tituly, dědické nároky z nich plynoucí. Příhláška dědice nezakládá hmotné právo, nýbrž opravňuje jen, byla-li na soud přijata, přihlásivší se osobu k účastenství v řízení pozůstalostním, takže na tom zcela nic nezáleží, že si snad přihlášky odporují, jen když si neodporují dědické tituly, dědická práva. Učinila-li tudíž nadace přihlášku, k níž jí její dědický titul, závěť, nikterak neopravňuje, přihlášku, jako přímá a jediná dědička ze závěti, kdežto podle závěti jest jen dědičkou substituční pro případ, že by vdova přežila ony dvě osoby (vnučku a zetě), nevezme se na tento v přihlášce si osobovaný, ale v dědickém titulu naprosto nezaložený nárok prostě žádný zřetel, neboť nelze řízení podle §§ 125, 126 nesp. pat. zaváděti na každé zcela libovolné a ničím nedoložené, čiře ze vzduchu vzaté tvrzení nároku. Zůstává tudíž jen otázkou ad b), zda i zákonné dědické právo vdovy a dcery jest omezeno testamentárně nařízenou substitucí nadace a do jaké míry. V tomto bodě však nebylo provedeno ještě řízení, neboť zákonné dědičky vdova a dcera nebyly ještě vůbec o této otázce slyšeny a nevyjádřily se ani z vlastního popudu. Musí tedy být slyšeny a, uznají-li substituční právo nadace, bude na právo to podle § 158 a 174 čís. 3 nesp. říz. zřetel vzít. Neuznají-li je však, teprv pak bude tu spor a spor ten rozhodne, bude-li jen sporná otázka právní, hned po projednání věci, v němž oběma stranám musí být popřáno sluchu s jich vývody, pozůstalostní soud sám pořadem stolic, a jen pak, bude-li sporná nějaká rozhodná skutečnost, kterou nelze zjistiti jinak než důkazem provedeným ve formách civilního řádu soudního, odkáže nadaci podle § 2 čís. 7 nesp. říz. na pořad žaloby, by ji podala do určité lhůty, sice že by se při projednání pozůstalosti na substituci tu nevzal zřetel.

Čís. 10666.

Náhradu podle § 1042 obč. zák. lze žádati i tehdy, nebyl-li ten, za něhož byl náklad učiněn, k němu povinen ze zákona, nýbrž ze smlouvy.

V pochybnosti se zavazovací úmysl podle § 1042 obč. zák. předpokládá; opak jest dokázati odpůrci.

To, že šlo o smlouvu ve prospěch třetí osoby, není o sobě na závalu nároku podle § 1042 obč. zák.

(Rozh. ze dne 1. dubna 1931, Rv II 569/29).

Žalovaný Josef K. zavázal se své matce, že bude živiti svého bratra Františka K-a ml. Vrátil se z Ruska, živil otec obou bratrů František K. sám Františka K-a ml. a domáhal se napotom ve sporu Ck II a 130/28 náhrady na žalovaném. Tato žaloba byla původně zamítnuta. Ve sporu,

o nějž tu jde, domáhal se František K. st. proti Josefu K-ovi obnovy z důvodu nových průvodů. Procesní soud první stolice zamítl žalobu o obnovu, maje za to, že jest zbytečné, by důkazy navrhované žalobcem byly prováděny. Neboť, i kdyby byly provedeny a navrhovaní svědci potvrdili přesně vše to, co žalobce ve svém přednesu uvádí, nemohlo by to nic změnit na právním názoru vysloveném v rozsudku ve sporu Ck II a 130/28, kterýžto názor soudce sdílí; žaloba jest již ve svém jádru pochybena a nebylo by jí lze vyhověti ani, kdyby se prokázalo, že se žalovaný skutku smluvně zavázal nezletilce živiti, a o něho se starati, neboť v souzeném případě žalobce učinil náklad, k němuž byl po zákonu jakožto otec nezl. Františka K-a sám povinen, a plně tuto svou zákonnou povinnost, nemohl se za to náhrady ani nadíti, takže u něho chybí nutný předpoklad nároku *de in rem verso*, totiž *animus obligandi*. Odvolací soud napadený rozsudek potvrdil. Důvody: Odvolatel obrací se proti právnímu stanovisku první stolice, snaže se dovoditi, že první soud vykládá ustanovení § 1042 obč. zák. způsobem prý nelogickým a vedoucím k absurdnostem. Než tyto vývody nejsou s to, by vyvrátily právní názor, jenž byl vyřčen již v rozsudku původního sporu, zatím v právní moc vešlém, jímž ostatně i odvolací soud je vázán, nanejvýš právní moc tohoto rozsudku nebyla žalobou o obnovu nijak dotčena (§ 547 c. ř. s.). Odkazuje se proto především na právní vývody prvního soudu, k nimž se ještě dodává, že tvrzená smlouva žalovaného s Františkou K-ovou o živění a zaopatřování nezletilce byla by zřejmě smlouvou na prospěch nezletilcův a nemohl z ní proto žalobci osobně vůbec vzejíti nárok proti žalovanému (§ 881 obč. zák.). I kdyby nové okolnosti a důkazy uvedené žalobcem vedly ke zjištění, že se žalovaný František K-ové smluvně zavázal nezletilce až do 14 let živiti a o něho se starat, nemohl by původní spor dopadnouti pro žalobce příznivěji, poněvadž ze smlouvy té nemohl žalobci osobně vzejíti nárok na náhradu nákladu, jež na mladšího syna učinil, plně svou otcovskou povinnost podle § 141 obč. zák., nýbrž byl by mohl na žalovaného dokročiti jen v zastoupení nezletilého Františka K-a, jak to podle obsahu poručenských spisů zprvu také zamýšlel a o to se u opatrovnického soudu zasazoval. Živil-li žalobce svého nezl. syna i po svém návratu z Ruska, nemohl tak po právu činiti s úmyslem zavazovacím, ježto s hlediska § 1042 obč. zák. je tu takový úmysl jen, vzchází-li plněním tomu, kdo náklad činí, nárok proti t. zv. prostředníku, v souzeném případě proti nezletilci, o čemž tu však nemůže býti řeč, an otec plnil svou vlastní zákonnou povinnost (srovnej literaturu a judikaturu uvedenou v pozn. 2 k § 1042 obč. zák. komentáře Stubenrauchova vyd. VIII z r. 1903). Pokud odvolatel poukazuje na nelogické prý důsledky napadeného právního pojetí, stačí zdůrazniti, že proti obmyslnému poručníku, který by se nechtěl pro nezletilce na zavázaném domáhati příslušného nároku, skýtaly by odpomoc předpisy §§ 233 a 254 obč. zák. (potřeba svolení poručenského k závažným opatřením a možnost propuštění z úřadu), dále, že podle obsahu opatrovnických spisů bylo žalobci na jeho žádost usnesením rekursního soudu ze dne

21. dubna 1928 zmocnění ke sporu jménem nezletilého uděleno, žalobce však ještě před podáním této žádosti vznesl dne 23. února 1928 vlastním jménem náhradní žalobu podle § 1042 obč. zák. a nyní se všemožně přiči důsledkům svého právně pochybeného kroku.

Nejvyšší soud zrušil rozsudky obou nižších soudů a vrátil věc prvému soudu, by ji znovu projednal a rozhodl.

D ů v o d y:

Především jest řešiti otázky právní. První jest, zda lze žádati náhradu podle § 1042 obč. zák. i tehdy, když ten, za koho náklad učiněn, nebyl k němu povinen ze zákona, nýbrž podle smlouvy. K této právní otázce jest odpověděti kladně. Praví sice zákon, že náhradu lze žádati, učiní-li kdo za jiného náklad, jež by tento jiný byl musil »podle zákona« sám učiniti. Avšak to nelze vykládati tak, že právním důvodem závazku této jiné osoby musil býti právě zákon a že nemohla to býti také smlouva nebo jiné právní jednání (poslední pořízení), nebo vůbec jakýkoli jiný právní důvod, nýbrž jest rčení »podle zákona« chápati a vyložiti tak, jakoby znělo »podle práva«, jakoby věta zněla: učiní-li kdo za jiného náklad, jež tento jiný právně povinen byl sám učiniti, přičemž »právní« povinnost položena protivou k povinnosti jen mravní, která o sobě právně nezavazuje. Nemůžeme rozumně záležeti na tom, z jakého právního důvodu onen jiný povinen byl náklady hraditi, nýbrž jen na tom, že je hraditi povinen byl. Ovšem jest ve výkladu rčení »podle zákona« rozpor. Starší theorie i praxe (jud. čís. 81) rozumí mu doslovně, takže vylučuje náhradu nákladů, k nimž jiný povinen byl ze smlouvy, a tohoto staršího názoru vlivem citovaného judikátu držela se posud i praxe čsl. nejvyššího soudu (Rv I 1195/24, R I 693/27, R I 363/30, R I 505/30). Avšak ona nauka se počínajíc Scheyem, Regressrecht 1891 str. 15 pozn. 22 a Ehrenzweigem, Schuldverh., nyní vydání 1928 str. 729 lit. c), (k nimž se pojí dále i Krasnopolski, Svoboda) od této starší nauky odpoutala a připouští žalobu podle § 1042, nechť si k nákladům, jež žalobce hradil, povinen byl jiný z jakéhokoli právního důvodu. Také praxe čsl. nejvyššího soudu učinila do staršího názoru průlom již v rozhodnutí čís. 9948 sb. n. s., jímž bylo uznáno, že žaloba přísluší, byl-li žalovaný povinen učiniti náklad z důvodu poškození. Plenárním usnesením ze dne 20. března 1931 pres. 1285/30 čís. sb. 10.632 rozhodl pak nejvyšší soud, že se lze žalobou podle § 1042 obč. zák. domáhati náhrady nákladu, k němuž byl jiný povinen z jakéhokoliv právního důvodu, najmě i ze smlouvy. Nemají tedy nižší stolice pravdu, zamítнувše žalobce proto, že plnil povinnost žalovaného založenou na smlouvě.

Druhou právní otázkou jest, jakým úmyslem musil býti veden ten, kdo takový náklad za jiného konal, zde tedy žalobce. Tu ovšem pravda, že se vyhledává t. zv. animus obligandi, avšak zároveň se dokládá, a to již dávno v dobách býv. víd. nejv. soudu, že se tento zavazovací úmysl v pochybnosti předpokládá, že pro něj mluví právní domněnka, což znamená, že se průvodní břímě přesunuje na odpůrce, jenž musí žalobci

dokázati úmysl darovací. Tak i rozhodnutí čís. 5988 sb. n. s. Tedy ani v této otázce nemají pravdu nižší stolice, majíce za to, že žalobce zavazovací úmysl ani míti nemohl, an prý, vyživuje syna, plnil jen svou zákonnou povinnost jako otec. Neboť, kdyby bylo pravda, co tvrdí, že žalovaný převzal smlouvou s nebožkou matkou povinnost svého bratra, žalobcova syna živiti, by to nemusil činiti žalobce (otec), mohl žalobce míti úmysl živiti syna za žalovaného, a bude pak vždy otázkou, dokáže-li mu žalovaný darovací úmysl.

To, že smlouva mezi nebožkou matkou a žalovaným o výživu bratra byla snad smlouvou ve prospěch osoby třetí, jak odvolací soud míní, ve prospěch bratrův, nevadilo by, by žalobci nevzešel nárok podle § 1042 obč. zák. Proto mylně míní odvolací soud, že, ana tu byla smlouva ve prospěch nezl. bratra, nemohl žalobci podle § 881 obč. zák. vůbec z ní vzejíti nárok proti žalovanému. Ale ovšem je i to otázkou, neboť jak, byla-li to smlouva i ve prospěch otce, žalobce, jako osoby třetí? Pak by odevzdáním usedlosti byl vzešel i žalobci nárok podle § 881 obč. zák., ale ovšem jen na plnění povinnosti živiti jeho syna (bratra žalovaného), o což však tu nejde, ježto žalobce žádá náhradu nákladů za to, že sám syna vyživoval. Jde nyní jen o to, jsou-li tu podmínky žaloby o obnovu sporu. V základní rozepři přijaly nižší stolice na základě výpovědi svědků za prokázáno, že žalovaný převzal závazek živiti bratra na tak dlouho, až se otec (žalobce) z Ruska vrátí, ale nevěřily svědku G-ovi, jenž potvrdil, že si nebožka matka výslovně přála, aby žalovaný živil bratra až do jeho 14. roku. Žalobce ve sporu o obnovu tvrdí a důkaz o tom nabízí, že se žalovaný před svědky doznal, že má velmi tíživou povinnost, matkou mu uloženou, by se d o 14 l e t staral o nezl. bratra, jej živil a opatroval, a že byla řeč o tom, že proto bratrův podíl jest tak malý (jen 1000 Kč). Kdyby to bylo pravda, šlo by o m i m o s o u d n í d o z n á n í, které podle § 110 Josef. s. řádu zprošťovalo důkazu, stalo-li se na dotaz někoho, o kom doznávající věděl, že má na tom zájem, zvěděti pravdu, kdežto podle § 266 poslední odstavec c. ř. s. má soudce podle volného uvážení spočívajícího na svědomitém odvážení všech okolností posouditi, pokud potřeba důkazu následkem mimosoudního doznání odpadá. Není tedy vyloučeno, že tímto mimosoudním doznáním žalovaného, bude-li prokázáno, může býti zvráceno zjištění nižších stolic v základní rozepři, že žalovaný převzal závazek bratra živiti jen až do návratu otce z Ruska, a že nižší stolice snad nabudou přesvědčení, že povinnost tu převzal až do doby, kdy bratr dosáhne 14 let. Důvody nižších stolic, zamítajících žalobu o obnovu, tedy neobstojí a bylo třeba rozsudky jich zrušiti. Při novém jednání a rozhodování musí si nižší stolice arci uvědomiti, že podle zákona jest napřed vyřídit otázku p ř í p u s t n o s t i žaloby o obnovu (§§ 538, 541, 543 c. ř. s.), najmě, zda nebyl žalobce bez své viny s to nové okolnosti a důkazy uvést podle § 530 čís. 7 a poslední odstavec c. ř. s. již v předním sporu, zda žaloba o obnovu podána v zákonné lhůtě (§§ 534 čís. 4 c. ř. s.) a, bude-li obnova povolena, jednati pak podle § 541 c. ř. s. ve věci samé.